

Enligt sändlista

Vattenskyddsområde med föreskrifter för ytvattentäkten Stångån i Linköpings, Åtvidabergs och Kinda kommuner

Beslut

Länsstyrelsen Östergötland beslutar om vattenskyddsområde för ytvattentäkten Stångån i Linköpings, Åtvidabergs och Kinda kommun. Hela vattenskyddsområdets omfattning framgår av bifogad karta, bilaga 1. Beslutet fattas med stöd av 7 kap. 21 § miljöbalken.

Vattenskyddsområdet är indelat i vattentäktzon vid vattenverket samt en primär, en sekundär och en tertiär skyddszon.

Den *primära skyddszonen* utgörs av vattenområdet mellan Tannefors kraftverk/Tannefors sluss och Kvarntorpsdammen (Stångån) respektive Stora Rängen (Kinda kanal), inklusive öar och ett 50 meter brett landområde på båda sidor om vattenområdet. Avgränsningen utgår från en beräknad rinntid på 12 timmar till råvattenintaget vid högvattenflöde.

Den *sekundära skyddszonen* utgörs av avrinningsområdet till den primära skyddszonen samt resterande sjöområde (Stora och Lilla Rängen) inklusive öar, och ett 50 meter brett landområde utmed sjöarna ned till Järnlundens utlopp vid Brokindsdammen. Därutöver tillkommer den nedre delen av sjön Ärlången med en 50 meter bred strandzon. Avgränsningen utgår från en beräknad rinntid på minst 24 timmar till råvattenintaget vid högvattenflöde.

Den *tertiära skyddszonen* utgörs av resterande landområde och består av avrinningsområdet till sekundär skyddszon.

Indelningen i zoner baseras på uträkningar gjorda av Sveriges meteorologiska och hydrologiska institut. En viss justering av zongränserna har gjorts utifrån fysiska barriärer och naturliga gränser. Detta gäller framför allt den sekundära zonen som inkluderar hela Rängensjöarna och där den yttre gränsen är dragen vid Brokindsdammen som utgör en fysisk barriär.

För att tillgodose syftet med vattenskyddsområdet meddelar Länsstyrelsen med stöd av 7 kap. 22 § miljöbalken, de skydds-föreskrifter och allmänna bestämmelser som ska gälla inom skyddsområdet.

Föreskrifterna träder i kraft den 1 september 2018 och gäller omedelbart även om de överklagas.

Skyddsföreskrifter

1 § Definitioner

Se bilaga 2.

2 § Vattentäktzon

Inom vattentäktzonen, får endast vattentäktsverksamhet bedrivas. Stopp och ankring med båt är förbjuden med undantag för stopp och ankring i samband med huvudmannens eller tillsynsmyndighetens tillsyn.

3 § Hantering av kemiska produkter

Primär, sekundär och tertiär skyddszon

För ytvattnet skadliga ämnen, produkter och varor ska hanteras på sådant sätt att risk inte uppstår för förorening av mark, grund- eller ytvatten.

4 § Hantering av petroleumprodukter

Primär skyddszon

För nya eller ändrade verksamheter som omfattar hantering av petroleumprodukter krävs tillstånd av tillsynsmyndigheten.

Sekundär skyddszon

Ny eller ändrad hantering av mer än 250 liter petroleumprodukter får inte förekomma utan tillstånd av tillsynsmyndigheten annat än för fastighets försörjning. Undantag gäller drivmedel som finns i fordon eller arbetsmaskiner, flygplan, helikoptrar samt transporter av farligt gods.

Förvaringstankar och stationära förbränningsmotorer med tillhörande ledningar ska vara utrustade eller placerade så att hela den lagrade volymen vid läckage kan förhindras nå vattenområdet.

5 § Skogsbruk

Primär skyddszon

Lagring av timmer och massaved i vattenområdet är förbjuden. Lagring utanför vattenområdet av timmer och massaved under längre tid än tre månader kräver tillstånd av tillsynsmyndigheten. Lagring av bark, flis, spån, grot och liknande är förbjuden.

Rotslagning av plantor behandlade med bekämpningsmedel är förbjuden.

6 § Djurhållning

Primär skyddszon

Strandbete mellan Tannefors kraftverksdamm/Tannefors sluss och Ärlångens utlopp vid Sundsbro med nötkreatur yngre än 2 månader, kräver tillstånd av tillsynsmyndigheten.

7 § Växtnäringsämnen

Primär och sekundär skyddszon

Ny gödselvårdsanläggning, urinbrunn eller ensilageanläggning kräver tillstånd av tillsynsmyndigheten. Anläggningarna ska vara utformade och placerade så att avrinning eller läckage till omgivningen inte sker.

Lagring av gödsel och andra organiska gödselmedel på annan plats än gödselvårdsanläggning, längre tid än 14 dagar, kräver tillstånd av tillsynsmyndigheten.

Tertiär skyddszon

Ny gödselvårdsanläggning eller urinbrunn får inte anläggas utan att samråd med tillsynsmyndigheten skett. Anläggningarna ska vara utformade och placerade så att avrinning eller läckage till omgivningen inte sker.

Lagring av gödsel och andra organiska gödselmedel på annan plats än gödselvårdsanläggning får inte förekomma längre tid än 14 dagar utan att tillsynsmyndigheten informerats om lagringen.

8 § Växtskyddsmedel

Primär och sekundär skyddszon

Yrkesmässig användning av växtskyddsmedel utomhus kräver tillstånd av tillsynsmyndigheten. Tillstånd krävs inte vid användning som har karaktär av punktbehandling och som har en sådan begränsad omfattning att människors hälsa och miljön inte riskerar att skadas.

9 § Avledning av avloppsvatten

Primär, sekundär och tertiär skyddszon

Anläggningar för spillvatten, som inte är försedda med larm för bräddning där larmet är vidarekopplat till bemannad larmcentral eller jourhavande driftpersonal, är förbjudna.

Enskilda anläggningar dimensionerade för färre än 50 personekvivalenter undantas från krav på larmanordning.

10 § Dagvatten

Primär, sekundär och tertiär skyddszon

Utsläpp av dagvatten från nya och ombyggda hårdgjorda ytor där mer än ringa risk för vattenförorening föreligger, till exempel större vägar, broar och parkeringsanläggningar, får inte ske till ytvatten utan föregående rening.

11 § Miljöfarlig verksamhet

Primär skyddszon

Ny miljöfarlig verksamhet som kan medföra risk för förorening av mark eller vatten får inte etableras.

Sekundär skyddszon

Ny miljöfarlig verksamhet med mer än ringa risk för förorening av mark och vatten som inte är tillstånds- eller anmälningspliktig enligt miljöbalken, ska anmälas till tillsynsmyndigheten.

12 § Fordonstvätt

Primär och sekundär skyddszon

Fordonstvätt på hårdgjorda ytor med anslutning till dagvattenledning eller ytvatten utan installerade reningssteg är förbjuden.

Uppförande av anläggning för fordonstvätt, till exempel fordonstvätthallar, garage där möjlighet till fordonstvätt finns, och alla former av iordningställda utomhustvättar för fordon som ansluter till dagvattenledning eller avleder avloppet till ytvatten, är anmälningspliktiga till tillsynsmyndigheten.

13 § Tåktverksamhet och andra markarbeten

Primär skyddszon

Ny tåktverksamhet för tåkt av berg eller rena eller blandade fraktioner av block, sten, grus, sand, silt, ler, matjord eller torv är förbjuden.

Fyllning, grävning och sprängning i samband med anläggningsarbeten, exempelvis vägbyggen, får endast ske efter anmälan till tillsynsmyndigheten. Undantag gäller mindre grävningsarbeten, exempelvis dränering av husgrund till 1- och 2-bostadshus.

Återfyllnad och igenfyllning efter tillåten åtgärd enligt ovan, får endast göras med sådana massor som inte medför risk för förorening av grund- eller ytvatten.

Dikesrensning får endast ske efter samråd med Länsstyrelsen som tillsynsmyndighet för vattenverksamhet.

14 § Vägar, järnvägar och väghållning

Primär skyddszon

Förvaring eller tillverkning av asfalt, oljegrus och vägsalt är förbjuden.

Primär och sekundär skyddszon

Ny väg eller järnväg får anläggas endast om nödvändiga skyddsåtgärder vidtas för att förhindra förorening av mark, grund- och ytvatten.

Användning och hantering av halkbekämpningsmedel samt dammbindande medel som kan förorena ytvattnet ska ske särskilt restriktivt så att ytvattenkvaliteten inte riskerar att försämrats.

Sekundär skyddszon

Förvaring eller tillverkning av asfalt, oljegrus och vägsalt är anmälningspliktigt till tillsynsmyndigheten.

15 § Uppställning av arbetsfordon och transportbehållare

Primär skyddszon

Uppställning av arbetsfordon, tankbilar, tankbilssläp, järnvägstankvagnar eller andra transportbehållare som innehåller petroleumprodukter, övrigt farligt gods eller övriga hälso- eller miljöfarliga ämnen är förbjudet.

16 § Energianläggningar

Primär skyddszon

Ny anläggning för utvinning av värme eller kyla ur ytvatten är förbjuden. Befintlig anläggning får användas i den omfattning den har då föreskrifterna i detta beslut träder i kraft under förutsättning att den tillkommit i laga ordning.

Anläggning för lagring eller utvinning av värme eller kyla ur berg, mark eller grundvatten kräver tillstånd av tillsynsmyndigheten.

17 § Vattenbruk

Primär skyddszon

Anläggning för yrkesmässig odling eller yrkesmässig övervintring och lagring av fisk eller skaldjur är anmälningspliktigt till tillsynsmyndigheten.

Allmänna bestämmelser

a) Tillsyn

Tillsyn enligt dessa föreskrifter utövas av Länsstyrelsen om inte tillsynen delegerats till kommunen.

b) Tillstånd

Tillstånd enligt dessa föreskrifter krävs inte om verksamheten har tillståndsprövats eller kräver tillstånd enligt 9 eller 11 kap. miljöbalken.

I det fall tillstånd krävs enligt dessa föreskrifter ska ansökan prövas av tillsynsmyndigheten.

c) Dispens

Länsstyrelsen får ge dispens från dessa föreskrifter efter att ha hört berörda kommunala myndigheter och berörd huvudman för vattentäkten. En dispens får förenas med de villkor som behövs.

d) Överträdelse

I 29 kap. miljöbalken finns bestämmelser om straff för överträdelse av dessa föreskrifter.

e) Beredskap

Beredskapsplaner för dricksvattenförsörjning bör upprättas eller revideras inom två år från den dag dessa föreskrifter har trätt i kraft.

f) Skyltning

En huvudman för en vattentäkt ansvarar för att informationsskyltar om vattenskyddsområdet finns uppsatta på väl synliga platser. Annans mark får tas i anspråk för detta. Utformningen av skyltar ska följa rekommendationer från Naturvårdsverket.

Där petroleumprodukter eller andra ämnen som är skadliga för vattnet lagras, ska skyltar sättas upp som upplyser om vattenskyddsområdet.

g) Anmälan om olyckshändelse

Olyckshändelser, spill eller läckage, som utgör risk för vattenförorening ska omgående anmälas av den som orsakat tillbudet eller fått kännedom om tillbudet. Anmälan ska göras till den kommunala räddningstjänsten på telefonnummer 112.

Hantering för vattentäktsverksamhetens bedrivande

Föreskrifterna i beslutet utgör inget hinder för den hantering och de verksamheter som är nödvändiga för att kunna bedriva vattentäktsverksamheten.

Redogörelse för ansökan

Syfte och motiv för ansökan

Tekniska Verken i Linköping AB har hos Länsstyrelsen Östergötland ansökt om att få ett område kring ytvatentäkten (vattenverket) Stångån (Råberga) förklarad som vattenskyddsområde enligt 7 kap. 21 § miljöbalken.

Syftet med inrättandet av vattenskyddsområde med tillhörande föreskrifter är att långsiktigt säkerställa vattentillgången och råvattenkvaliteten, samt möjliggöra ett nyttjande av Stångån för vattenförsörjningsändamål i ett långsiktigt perspektiv. Målet är att skydda vattentäkten Stångån upp till en rimlig och accepterad skydds nivå. Omfattningen av restriktionerna och skyddsområdet är relaterade till den accepterade risknivån, utifrån att Råberga utgör Linköpings "andra verk", men också till områdets sårbarhet och barriärförmåga.

Genom att inrätta ett vattenskyddsområde och skydds föreskrifter uppfylls kravet att skydda dricksvattentäkten, samt

- Dess betydelse och ekonomiska värde tydliggörs.
- De boende, företag och andra verksamma i området informeras om riskerna för ytvattentäkten.
- Övrig gällande lagstiftning tydliggörs.

Råberga vattenverk är ett ytvattenverk som tar sitt vatten från Stångån inom Linköpings tätort. Uttaget av vatten från Stångån uppgår normalt till ca 1 300 m³/h eller 0,36 m³/s, vilket motsvarar ca 2,5 procent av åns medelvattenföring (14 m³/s.) Ca 3,3 miljoner m³ dricksvatten produceras vid Råberga per år.

Linköpings vattenförsörjning baseras på ytvatten från Ljung i Motala Ström och Råberga i Stångån. Det föreslagna skyddsområdet omfattar delar av framför allt Linköpings och Åtvidabergs kommun, men även en mindre del av Kinda kommun.

Råberga vattentäkt försörjer tillsammans med Berggårdens vattenverk cirka 133 300 personer i ett gemensamt ledningsnät i Linköpings kommun.

Råberga vattenverk står normalt sett för cirka 25 procent av dricksvattenförsörjningen vilket motsvarar ca 33 300 personer. Huvudvattentäkt är Berggårdens vattenverk med en kapacitet på 80-100 procent av behovet. Vid en driftstörning på Berggårdens vattenverk ska dock Råberga vattenverk kunna försörja samtliga anslutna personer i Linköpings kommun.

Hydrologi

Som Stångåns källsjö kan räknas Möckeln i sydligaste delen av Kinda kommun, Östergötland. Ån rinner inledningsvis mot sydöst in i Småland men vänder tvärt norrut efter Storebro, passerar nära Vimmerby, rinner genom sjöarna Krön och Juttern och därefter åter in i Östergötland. Stångån fortsätter norrut genom sjöarna Åsunden, Järnlunden, Stora och Lilla Rängen, Ärlången och mynnar i Roxen.

Längs Stångån ner till sjön Roxen finns för närvarande åtta vattenkraftstationer och ett antal dammar. Tekniska Verken i Linköping äger samtliga vattenkraftstationer i vattendraget utom två, vilka ägs av EON AB samt Sturefors Förvaltning AB.

Riskinventering/riskanalys

En inventering av risker för vattentäkten har genomförts och resultatet redovisas i ansökan. Av slutsatsen framkommer att det finns en omfattande riskbild för vattentäkten Stångån på grund av råvattenintagets utsatta läge. En råvattentäkt i urban miljö medför en kontinuerlig

föroreningsbelastning från stadsmiljön som dagvattenledningar, trafik, vägsaltning, släckvatten, energianläggningar, schaktningsarbeten och andra markarbeten, läckage från förorenade områden m.m. Stångån passerar därutöver även genom jordbruksbygd vilket medför att andra risker kan vara aktuella, exempelvis bekämpningsmedelsanvändning. Därutöver tillkommer risken för olyckor och större utsläpp från till exempel väg- och bantrafik, farligt gods transporter, industri och vattenkraftstationer.

Råberga vattenverk med råvattenintag i Stångån ligger inom tätbebyggt område med stor påverkan på vattenkvaliteten. Området närmast råvattenintaget inom Linköpings tätort utgörs av blandad bostadsbebyggelse, stora vägleder, järnväg, flygfält samt industriområde. Verksamheterna inom detta område utgör potentiella hot mot råvattenkvaliteten.

De viktigaste typerna av potentiella föroreningskällor som kan urskiljas är dagvatten, mikrobiell smitta (avlopp/djurhållning), olyckor och tillfälliga utsläpp. Via dagvattennätet kommer stora föroreningsmängder som spolas med från vägar, tak, parkeringsplatser m m vid kraftiga regn. Dagvattennätet utgör också en risk vid olyckor och tillfälliga utsläpp då föroreningen snabbt kan transporteras till Stångån om den når dagvattnet. Petroleumprodukter är den förorening som bedöms som störst risk att få in i vattenverket och nätet. Sanering av petroleumprodukter som kommit in i vattenverket och nätet är mycket besvärligt. Även vid mycket låga halter blir dricksvattnet påverkat genom förändrad lukt och smak.

En av de allvarligaste riskerna förknippade med allmän vattenförsörjning är vattenburen smitta. Reningsprocessen på vattenverket kan inte helt eliminera risken för vattenburen smitta. Uppströms råvattenintaget finns ett antal pumpstationer och bräddpunkter som utgör en risk för bräddning av orenat avloppsvatten. Grebo avloppsreningsverk släpper ut sitt renade avloppsvatten i sjön Ärlången som ingår i vattenskyddsområdet. Vid driftproblem bräddar verket orenat avloppsvatten. Det kan även finnas risk för spridning av vattenburen smitta via betande boskap vid strandkanten.

Med Stångåns utsatta läge är det inte praktiskt möjligt att eliminera alla risker. Alternativ lösning för att minska risken för föroreningar in till verket är att använda sig av ett förvarningssystem. Med ett förvarningssystem kan larm utgå vid t ex höga oljehalter i Stångån. Vid larm stängs intaget och på så sätt förhindras att föroreningen kommer in i verket. Idag sitter en oljeindikator vid intaget, men det är möjligt att i framtiden sätta förvarningssystem på fler ställen uppströms intaget för ett utökat skydd. På samma sätt sitter larm på alla pumpstationer i Stångån uppströms råvattenintaget. Dessa larmar vid en eventuell bräddning av avloppsvatten och intaget kan stängas. Efter pågående utbyggnad av Berggårdens vattenverk finns möjlighet att stänga Råberga vattenverk även under en längre tid om det skulle krävas, t ex vid större utsläpp.

Ärendets handläggning

Handläggning av ansökan

I februari 2013 lämnade Tekniska Verken i Linköping AB, nedan kallad sökanden, in en ansökan om fastställande av skyddsområde med tillhörande skyddsföreskrifter för Råberga ytvattentäkt (Stångån) till Länsstyrelsen. Ansökan innehåller teknisk bakgrundsbeskrivning till

befintligt vattenverk, riskinventering och riskanalys, ett förslag till hur området ska avgränsas samt motiv till föreslagna skyddsföreskrifter.

Länsstyrelsen skickade ansökan för synpunkter till Försvarmakten, Havs- och vattenmyndigheten, Naturvårdsverket, Skogsstyrelsen, Sveriges meteorologiska och hydrologiska institut (SMHI), Trafikverket, Bygg- och Miljönämnden samt Samhällsbyggnadsnämnden i Linköpings kommun, Miljö- bygg- och räddningsnämnden i Kinda kommun, Miljönämnden i Åtvidabergs kommun, Lantbrukarnas Riksförbund (LRF), Räddningstjänsten i Östra Götaland, Stångåns Vattenråd, Åtvidabergs Vatten AB och Östergötlands Båtförbund.

På grund av det stora antalet berörda sakägare delgavs dessa ansökan för synpunkter genom kungörelsedelgivning i ortstidningar. Ansökan fanns därefter tillgänglig på berörda kommuners bibliotek, 2 lokala livsmedelsbutiker, medborgarkontor samt på Länsstyrelsens hemsida under vecka 41 till och med vecka 50 år 2014.

Sökanden bemötte därefter inkomna synpunkter.

Länsstyrelsen fattade beslut om vattenskyddsområde för ytvattentäkten Stångån den 27 januari 2017.

Beslutet överklagades till regeringen bland annat avseende användning av växtskyddsmedel. Regeringen upphävde den 13 december 2017 Länsstyrelsens beslut och lämnade ärendet åter till Länsstyrelsen för fortsatt handläggning. Skälet för upphävande var att tillståndsplikt för spridning av växtskyddsmedel bör regleras i en föreskrift i beslutet om vattenskyddsområde.

Handläggning av ärendet efter regeringen beslut

Länsstyrelsen skickade regeringens beslut för synpunkter till sökanden, Bygg- och miljönämnden i Linköpings kommun, Samhällsbyggnadsnämnden i Kinda kommun och Bygg- och miljönämnden i Åtvidabergs kommun.

Sökanden bemötte därefter inkomna synpunkter.

Sammanfattning av yttranden och bemötande av dessa

Synpunkter har inkommit från remissinstanser samt några berörda sakägare inom området. Nedanstående redogörelse sammanfattar de synpunkter som kommit in.

Flyttad intagspunkt

Oskar Ekman, Bjärka Säby egendom, förordar starkt att intagspunkten flyttas från sitt nuvarande läge till Slattefors.

Sökanden uppger att en flytt av råvattenintaget till Slattefors skulle medföra en minskad riskbild för vattentäkten då man undviker tätortspåverkan från Linköping. Sökanden uppger vidare att processen vid vattenverket i Råberga är väl anpassad till vattenkvaliteten vid Råberga och har klarat av att rena vattnet i Stångån under perioder med sämre vattenkvalitet än vi har idag. Sökanden anser att en flytt av råvattenintaget är en kortsiktig lösning av ett

miljöproblem och det pågår arbete på fler fronter inom kommunen för att förbättra vattenkvaliteten i Stångån inom Linköpings tätort. En möjlig sträckning för en ny råvattenledning till Slattefors har tagits fram. Sökanden uppger att kostnaden för att dra ledningen uppskattas till omkring 50 miljoner kronor. Därtill tillkommer kostnader för eventuella markfrågor.

Områdets avgränsning

SMHI framför att den primära zonen även ska innefatta diken och bäckar som ligger inom 12 timmars rinntid från vattentäktzonen. I den föreslagna primära zonen ingår inte diken och bäckar som rinner till Stångån och Kinda kanal. Områden med dagvattenavrinning till Stångån ingår inte heller.

Sökanden uppger att man valt att göra en förenkling av avgränsningen, då skyddsområdets utformning skulle bli mycket komplicerad om råden i Naturvårdsverkets handbok följdes, med pedagogiska problem som följd.

SMHI framför vidare att den föreslagna tertiära zonen omfattar det lokala avrinningsområdet till den sekundära zonen men inte någon del av Stångåns avrinningsområde uppströms Lilla Rängen. Risken för påverkan på dricksvattnet är dock större från t.ex. Järnlunden än från det landområde som är utpekad som tertiär zon, eftersom rinntiden är mycket kortare.

Sökanden svarar att man även här tillämpat en förenkling då diken och bäckar med rinntider inom 24 timmar till täkten annars skulle ingå. Sökanden har därför valt att inkludera hela avrinningsområdet såväl till den sekundära zonen som till den tertiära zonen. En fortsatt tertiär zon i Järnlunden vore möjlig, men sökanden framför att någonstans måste gränsen dras.

Föreskrift om hantering av petroleumprodukter

Saab AB framför att föreskriften bör medge undantag för drivmedel i flygplan och helikoptrar.

Sökanden uppger sig ej ha något att invända mot ett sådant undantag i föreskriften.

Föreskrift om skogsbruk

Miljö- och samhällsbyggnadsförvaltningen i Linköping föreslår att kemiskt behandlade plantor inte får lagras i vatten som riskerar att avrinna till Stångån, samt att sådana plantor inte får odlas i omedelbar närhet till vattendraget.

Sökanden framför att ett nytt stycke om förbud mot rotslagning av plantor i primär zon förs in under föreskriften om skogsbruk.

Miljö- och samhällsbyggnadsförvaltningen anser vidare att reglering av uppställning av arbetsfordon inom primär- och sekundär skyddszon bör övervägas.

Sökanden uppger att man infört en ny föreskrift som innebär att uppställning av arbetsfordon m.m i primär zon är förbjuden.

Föreskrift om djurhållning

LRF samt Sturefors Egendom föreslår att föreskriften ändras till att strandbete med nötkreatur yngre än 2 månaders ålder inte får förekomma utan tillstånd. Miljö- och samhällsbyggnadsförvaltningen i Linköping finner ingen anledning till att tillståndsplikt införs för strandbete inom primär skyddszon och vill lyfta fram att det är viktigt ur ett naturvårdsperspektiv att strandnära djurbete kan fortsätta för att bibehålla höga naturvärden. Även Stångåns vattenråd förordar att tillståndsplikten för strandbete tas bort.

Sökanden framför att utifrån tidigare resonemang i frågan anser man att tillståndsplikt är rimligt så att en reglering av antal djur och djurens ålder kan ske och att en provning görs i det enskilda fallet mellan dricksvattenintresset och naturvårdsintresset.

Länsstyrelsen gör följande bedömning. Strandbete på mark som gränsar till ett vattendrag medför att jorden luckras upp och jordpartiklar, träck och näringsämnen hamnar direkt ner i vattnet eller transporteras dit med avrinnande ytvatten. Problemets omfattning är beroende av antalet djur, växtlighet, markfukt, jordart, marklutning och avstånd till vattendraget. Strandbetet kan leda till miljöproblem i form av övergödning, minskat siktdjup och spridning av smitta. När det gäller riskerna för vattenförsörjningen är det framför allt smittspridningen som bör uppmärksammas. Länsstyrelsens bedömning är dock att de utredningar som genomförts rörande spridning av ex vis VTEC/EHEC (variant av E. coli-bakterier) från betande tamboskap till vattenverk visat att riskerna för att smitta ska överföras till människa är mycket liten. Risker minskar kraftigt för djur äldre än 10 veckor. Denna lilla risk ska ställas mot strandbetets bidrag till att hålla landskapet öppet och hävdat samt även vägas mot åtgärden att stängsla mot vattendraget, i det här fallet Stångån. Det förefaller således inte finnas provtagningar eller övrigt material som stöder åsikten att betande djur är en smittorisk för Råberga vattenverk. Föreskriften ändras därför på så sätt att tillstånd för strandbete mellan Tannefors kraftverksdamm/Tannefors sluss till Ärlångens utlopp vid Sundsbro, enbart krävs för nötkreatur upp till två månaders ålder.

Föreskrift om växtnäringsämnen

LRF föreslår att regleringen om stukalagring utgår tills vidare.

Sökanden svarar att risken för mikrobiell smitta är ett av de största hoten mot dricksvattentäkten. Då sökanden ser en trend med fler mycket kraftiga regn, finns en uppenbar risk att stora mängder bakterier och näringsämnen från stukalagring i närheten av vattendrag urlakas och transporteras vidare ut i Stångån. Sökanden uppger att, då avstånd till vattendrag är avgörande förordas tillståndsplikt i primär och sekundär zon, där tillsynsmyndigheten kan tillåta stukalagring på platser där de anser att risken för förorening av Stångån är liten.

Miljönämnden i Åtvidaberg föreslår att anmälningsplikt ska gälla istället för informationskrav i § 7 om stukalagring och gödselvårdsanläggningar.

Sökanden svarar att informationskravet gäller i tertiär zon med liten risk för påverkan på dricksvattnet. Det finns dock ett värde i att få information om hanteringen av gödsel och gödselanläggningar. Vid behov kan då tillsynsmyndigheten ge råd.

Föreskrift om fordonstvätt

Miljö- och samhällsbyggnadsförvaltningen i Linköping framför att formuleringen avseende fordonstvätt bör förtydligas, vidare bör det också förtydligas huruvida föreskriften gäller för befintliga verksamheter.

Sökanden ändrar föreskriften enligt nämndens förslag.

Föreskrift om täktverksamhet och andra markarbeten

Trafikverket framför att normalt samt akut underhållsarbete t ex rensning av trummor och kortare sträckor vägdiken bör vara tillåtet likväl som mindre grävningsarbete inom tomtmark.

Sökanden uppger att anmälningsplikt enbart gäller i primär zon och att vid eventuella akuta åtgärder kan efteranmälan ske.

Miljö- och samhällsbyggnadsförvaltningen i Linköping framför att det bör förtydligas vad som gäller för husbehovstäkter.

Sökanden uppger att större husbehovstäkter är anmälningspliktiga enligt SFS 2013:251. Mindre husbehovstäkter inom primär skyddszon regleras via strandskyddet.

Yttranden om regeringens beslut att upphäva tidigare beslut

Tekniska Verken i Linköping AB har inga synpunkter på regeringens beslut. Råberga vattenverk inklusive råvattenintag är ett skyddsobjekt med en potentiell hotbild. Sista meningen i de upphävda forskrifterna, under § 2 vattentäktzon, om skyltning av vattentäktzonen bör därför strykas. I föreskrift § 4 Petroleumprodukter bör det förtydligas att tredje stycket om förvaringstankar och stationära förbränningsmotorer gäller både primär och sekundär skyddszon.

Bygg- och miljönämnden i Linköpings kommun anser att det är positivt att det nu har tydliggjorts att reglering av tillståndsplikt för användning av växtskyddsmedel bör införas i beslut om vattenskyddsområden. Felskrivning under rubriken Ansökan om tillstånd i det upphävda beslutet bör ändras så att den kommunala nämnden ersätts med tillsynsmyndighet. Beslutet bör förtydligas och vara enhetligt formulerat när det gäller föreskrifter med krav på anmälningsplikt. Formuleringen "...anmälan till tillsynsmyndigheten" bör användas för att det ska vara tydligt vilken myndighet anmälan ska lämnas in till.

Sökanden har inga synpunkter på nämndens yttrande.

Övriga bestämmelser

Hantering av brandfarliga vätskor

I Naturvårdsverkets författningssamling, NFS 2003:24, om skydd mot mark- och vattenföroreningar vid lagring av brandfarliga vätskor, ställs särskilda krav inom vattenskyddsområden.

Miljöhänsyn i jordbruket vad avser växtnäring

I Jordbruksverkets författningssamling finns föreskrifter och allmänna råd (SJVFS 2004:62) om miljöhänsyn i jordbruket vad avser växtnäring som reglerar lagring av stallgödsel, begränsningar av mängd gödsel som får tillföras, försiktighetsmått vid spridning av gödsel samt tillhörande dokumentationskrav.

Avloppsanordningar för hushållspillvatten

I Naturvårdsverkets författningssamling finns allmänna råd (NFS 2006:7) som avser tillämpningen av vissa bestämmelser i miljöbalken och förordningen (1998:899) om miljöfarlig verksamhet och hälsoskydd på avloppsanordningar för behandling av hushållspillvatten från enstaka hushåll och från gemensamhetsanläggningar dimensionerade för upp till 25 personekvivalenter. Föreskriftsrätten är sedan den 1 juli 2011 flyttad till Havs- och vattenmyndigheten.

Transport av farligt gods på vägar

Information om rekommenderade vägar för transporter med farligt gods återfinns i dåvarande Räddningsverkets publikation "Väginformation om farligt gods 2008", samt Naturvårdsverkets föreskrifter om transport av avfall (NFS 2005:3). Dessa föreskrifter gäller bl.a. undantag från tillstånds- och anmälningsplikt för annat avfall än farligt avfall, transportdokument för farligt avfall och avsändarens respektive mottagarens förpliktelser.

Vattenverksamhet

I 11 kapitlet 9 § miljöbalken anges att det krävs tillstånd för vattenverksamhet om inte något annat följer av bestämmelserna i kapitel 11.

För vattentäkten vid Råberga saknas vattendom. Råberga har fungerat som vattentäkt sedan 1875 då det första vattenverket byggdes. Detta vattenverk har sedan successivt byggts ut.

För Stångån, Tanneforsfallet, finns reglerings- och kontrollbestämmelser som fastställts av vattendomstolen i ett antal vattendomar: VS 1/1979, AD 52/1960, AD 42/1954, AD 63/1942, AD 24/1931.

Strandskyddsområde

Vid hav, sjöar och vattendrag gäller strandskydd enligt 7 kap. 13 § i miljöbalken. Det generella strandskyddet omfattar land och vattenområden 100 meter upp från strandlinjen vid normalt vattenstånd. För nu aktuellt område är strandskyddet utökat på land för Ärlången, Rången, Järnlunden samt del av Stångån.

Planförhållanden

Linköpings kommun antog 2014 "Översiktsplan för landsbygden och småorterna". De utvecklingsskisser som är gjorda över småorterna utgör inget hinder för vattentäkten eller dess skyddsområde.

I översiktsplanen för staden Linköping, antagen 2010, är de stadsnära delarna av vattenskyddsområdet utmärkt som "hänsynsområde för vattentäkt till Råberga vattenverk".

I översiktsplanen för Åtvidabergs kommun, antagen 2001, finns inget angivet som rör vattentäkten vid Råberga. En reviderad översiktsplan är under framtagande. I befintliga detaljplaner och områdesbestämmelser inom berörda delar av Åtvidabergs kommun finns inget angivet som rör vattentäkten.

Länsstyrelsens bedömning

Enligt 7 kap. 21 § miljöbalken får ett mark- eller vattenområde av Länsstyrelsen eller kommunen förklaras som vattenskyddsområde till skydd för en grund- eller ytvattentillgång som utnyttjas, eller kan antas komma att utnyttjas, för vattentäkt. Ett skyddsområde bör ges sådan omfattning och sådana föreskrifter att förutsättningar skapas för att råvattnet ska vara så skyddat att det efter normalt reningsförfarande kan användas för sitt ändamål. Genom att ett område förklaras som vattenskyddsområde med tillhörande föreskrifter, stärks skyddet för dricksvattenförekomsten och dess betydelse framhävs i exempelvis planeringssammanhang. Samtidigt tydliggörs för verksamhetsutövare och andra inom vattenskyddsområdet vilka restriktioner som krävs för att åstadkomma ett tillfredsställande skydd. Länsstyrelsen godtar sökandens förslag till utformning av vattenskyddsområdet.

För ett vattenskyddsområde ska, enligt 7 kap. 22 § miljöbalken, Länsstyrelsen eller kommunen meddela sådana föreskrifter om inskränkningar i rätten att förfoga över fastigheter inom området, som behövs, för att tillgodose syftet med området.

Skyddsföreskrifternas syfte är ytterst att i ett flergenerationsperspektiv garantera en fortsatt god tillgång till råvatten av bra kvalitet. Det betyder ett säkerställande av att påverkan eller risk för påverkan på Stångån inte uppstår. Syftet är att vattnet efter normalt reningsförfarande ska kunna användas för dricksvattenförsörjning. Skyddsföreskrifterna ska dels förtydliga och konkretisera miljöbalkens krav på försiktighetsmått som allmänt gäller inom vattenskyddsområden, dels föreskriva de inskränkningar i markanvändningen kring Stångån och i Stångån som behövs utifrån de speciella förutsättningar som råder i området. Meddelade föreskrifter ska vara rimliga, miljömässigt motiverade samt inte mer långtgående än nödvändigt. Av samma paragraf framgår att föreskrifterna gäller omedelbart även om de överklagas.

Länsstyrelsens tidigare beslut, daterat 27 januari 2017, innehöll inga skyddsföreskrifter om användning av växtskyddsmedel, i stället hänvisades till Naturvårdsverkets föreskrifter om spridning och viss hantering av växtskyddsmedel (NFS 2015:2). Enligt 6 kap. 1 § i dessa föreskrifter krävs tillstånd för yrkesmässig användning av växtskyddsmedel i vattentäktsson, primär skyddszon och sekundär skyddszon. Enligt 6 kap. 2 § i samma föreskrifter gäller bestämmelsen om tillståndsplikt inte vid användning som har karaktär av punktbehandling och som har en sådan begränsad omfattning att människors hälsa och miljön inte riskerar att skadas. Naturvårdsverket har i Vägledning om tillämpningen av Naturvårdsverkets föreskrifter

om spridning och viss övrig hantering av växtskyddsmedel, beskrivit vad uttrycket punktbehandling innebär. Länsstyrelsens beslut överklagades till regeringen. Regeringen framför i sitt beslut att en bestämmelse om tillståndsplikt för spridning av växtskyddsmedel lämpligen regleras i en föreskrift i beslutet om vattenskyddsområde. Med anledning av detta har Länsstyrelsens fattat ett nytt beslut som innehåller en skyddsföreskrift om användning av växtskyddsmedel. Denna skyddsföreskrift motsvarar de krav om tillståndsplikt för användning av växtskyddsmedel som anges i NFS 2015:2. Länsstyrelsen bedömer att tillståndsplikt för användning av växtskyddsmedel behövs för att skydda vattnet. Tillståndsplikt bör gälla oavsett jordart inom primär och sekundär skyddszon. Det finns enligt Länsstyrelsens bedömning inte behov av att införa krav utöver tillståndsplikt, såsom förbud mot användning av växtskyddsmedel i någon del av vattenskyddsområdet. Vid prövning av en tillståndsansökan om användning av växtskyddsmedel kommer en riskbedömning att göras i det enskilda fallet.

Sökanden har föreslagit att det i föreskrift § 4 Hantering av petroleumprodukter bör förtydligas att tredje stycket om förvaringstankar och stationära förbränningsmotorer gäller i både primär och sekundär skyddszon. Länsstyrelsen bedömer dock att denna del av föreskriften endast bör gälla för sekundär skyddszon. I primär skyddszon gäller tillståndsplikt för nya och ändrade verksamheter som omfattar hantering av petroleumprodukter. Frågan om förvaringstankar och stationära förbränningsmotorer bör därmed hanteras vid prövning av en sådan tillståndsansökan.

Länsstyrelsen anser att skyddsföreskrifterna enligt detta beslut är väl motiverade och utgör en god avvägning mellan sakägarnas intressen och behovet av att skydda vattentäkten.

Övrigt

Det åligger såväl sakägare som nyttjanderättshavare av fastighet och verksamhetsutövare inom vattenskyddsområdet att i berörda delar följa dessa föreskrifter. Länsstyrelsen anser att vattenverkets huvudman därför regelbundet, men minst vart femte år, bör informera om vattenskyddsområdet och dess föreskrifter och om vad som i övrigt kan medföra risk för vattenförorening.

Ersättning

De föreslagna föreskrifterna riktar sig mot åtgärder som kan antas förorena vattentillgången. Om en fastighetsägare anser att föreskrifterna avsevärt försvårar pågående markanvändning kan krav om ersättning framföras till sökanden. Om överenskommelse ej nås kan talan om ersättning eller inlösen föras i Mark- och miljödomstolen enligt 31 kap. miljöbalken.

Upplysning

Detta beslut kungörs i Östergötlands läns författningssamling, Östgöta Correspondenten, Länsstidningen Östergötland samt Kinda Posten.

Hur man överklagar

Detta beslut kan överklagas hos regeringen, se bilaga 3, (Miljö- och energidepartementet).
Sakägare anses ha fått del av beslutet den dag kungörelse om beslutet var införd i ortstidning.

I beslutet har, förutom undertecknade, även länsjurist Karin Fridell, samhällsbyggnadsdirektör Jan Persson, länsveterinär Pernilla Stridh, funktionschef Emma Hagström och lantbrukskonsulenter Per Lindmark och Kristina Grill, deltagit.

Kristina Zetterström
Länsråd

Karin Fröbom
Byrådirektör

Detta beslut har bekräftats digitalt och saknar därför namnunderskrifter.

Bilagor:

1. Karta med skyddsområdesgränser
2. Definitioner
3. Hur man överklagar

Sändlista:

Tekniska Verken i Linköping AB

Försvarmakten, Högkvarteret

Generalläkaren

Havs- och vattenmyndigheten

Naturvårdsverket

Skogsstyrelsen

SMHI, 601 76 Norrköping

Trafikverket

Linköpings kommun, Bygg- och Miljönämnden

Kinda kommun, Samhällsbyggnadsnämnden

Åtvidabergs kommun, Bygg- och miljönämnden

Arbets- och Miljömedicin, Universitetssjukhuset, 581 85 Linköping

Lantbrukarnas Riksförbund Östergötland, Klustervägen 11, 590 76 Vreta Kloster

SAAB AB, Bröderna Ugglas gata, 581 88 Linköping

Södra Skogsägarna, Skogsudden, 351 89 Växjö

Oscar Ekman, Bjärka-Säby Egendom, 590 55 Sturefors

Sturefors Egendom AB, 590 55 Sturefors

Länets författningssamling

Akten

Registreras i Naturvårdsregistret NFS 2015:1